

nové služby, knihy, akce a další zajímavosti

Modely nové budovy
Národní knihovny
v Klementinu

Nezapomeňte si přes léto
odpočinout s PressReaderem

Cena Rudolfa Medka podesáté

Jak vznikalo Československo:
význam legií

Knihy Tajemství úplňků byla
pokřtěna v Klementinu

e-zpravodaj Národní knihovny ČR
ročník 5 | číslo 4 | 2018 | červenec – srpen
Dvuměsíčník

Adresa vydavatele a redakce:
Národní knihovna ČR, Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
IČ 00023221, DIČ CZ00023221
E-mail: e-zpravodaj@nkp.cz
Telefon: 221 663 279 (H. Vajnerová),
221 663 252 (S. Vondráková)

Výkonná redakce: *Hana VAJNEROVÁ, Soňa VONDRÁKOVÁ*
Redakční rada: *Irena MAŇÁKOVÁ* (předseda), *Jana HUŇOVÁ,*
Karolína KOŠŤÁLOVÁ, Petra ŠŤASTNÁ
Grafické zpracování: *Klára MICHÁLKOVÁ*

Příspěvky připravili: *Lukáš BABKA, Yuliya FURMANYUK, Marie*
HAŠKOVCOVÁ, Monika HOLOUBKOVÁ,
Markéta HRDLIČKOVÁ, Zuzana KOPEČNÁ,
Karolína KOŠŤÁLOVÁ, Jitka KUTMON, Jan LUKAVEC,
Lucie SOMMEROVÁ, Petra ŠŤASTNÁ,
Hana VAJNEROVÁ, Soňa VONDRÁKOVÁ

Obrazová dokumentace: archiv ÚČL AV ČR, Buchhändler,
časopis Umění, roč. XII, *Eva HODÍKOVÁ*, Galerie hl. m.
Prahy, ikaros.cz, *František Ant. JELÍNEK* – soukromý archiv,
Kramerius.nkp.cz, *Petri KROHN, Jens MOHR*, Odbor služeb
NK ČR, Oddělení souborných katalogů NK ČR, Oddělení
výstav NK ČR, *Matěj ORLICKÝ, Věra TAFATOVÁ*, VitVit,
[Webarchiv NK ČR](http://Webarchiv.NK.CZ), Wikipedie, www.glyptika.cz,
www.labyrintvedeni.cz, www.obecsuchdol.cz

e-zpravodaj NK ČR je dostupný na adrese:
e-zpravodaj.nkp.cz

Přihlášení k odběru e-zpravodaje:
e-zpravodaj.nkp.cz

Titulní fotografie: Věra Tafatová

Co je nového

3

Letní provozní doba od 2. července do 2. září 2018

Modely nové budovy Národní knihovny v Klementinu

O databázi The Slavic Humanities Index

Labyrint věd(ění) zakončil letní semestr v Zrcadlové kapli

Nezapomeňte si přes léto odpočinout s PressReaderem

Představujeme

5

Cena Rudolfa Medka podesáté

Oddělení souborných katalogů NK ČR – 3. část /
Výběr článků v českých novinách, časopisech
a sbornících – báze ANL

Katalogizace elektronických zdrojů ve Webarchivu

Knihovna 21. století - Národní knihovna Martynase
Mažvydase v Litvě

Zajímavosti a tipy

10

Co čte knihovník? / *Obsažný portrét jedné spisovatelské
velkorodiny*

Jak vznikalo Československo: význam legií

Knih Tajemství úplňků byla pokřtěna v Klementinu

Historické události z let končících osmičkou v Kalendáři
historickém Daniela Adama z Veleslavína

Zveme vás

15

ALAMODE / ANEB / JAK UDĚLAT DOJEM
Móda a společenské zvyky na přelomu 17. a 18. století

Festival m3 / Art in Space
Bez názvu (věžní hodiny), 2018 - Hynek Alt

Co je nového

Letní provozní doba od 2. července do 2. září 2018

Národní knihovna ČR bude během letních měsíců uzavřena o sobotách a nedělích, v době státních svátků od čtvrtek 5. července do pátku 6. července. Tradiční dvoutýdenní uzavírka pro čtenáře proběhne od pondělí 23. července do neděle 5. srpna. V průběhu uzavření knihovny proběhnou revizní a úklidové práce. Děkujeme za pochopení. Více informací najdete [zde](#).

Modely nové budovy Národní knihovny v Klementinu

foto: Eva Hodíková

Od 13. června až do konce letních prázdnin představí Národní knihovna ČR opět po 11 letech nejlepší návrhy na stavbu nové budovy. Tentokrát však nejde o díla architektonických studií, nýbrž o práce studentů středních stavebních škol z České republiky, kteří se přihlásili do 12. ročníku celostátní soutěže *Stavba z vlnité lepenky*.

Tuto soutěž pořádá Svaz výrobců vlnitých lepenek sdružující nejvýznamnější výrobce vlnité lepenky u nás. Svaz byl založen v roce 2000 a je členem mezinárodní organizace FEFCO. Hlavním cílem svazu je propagace ekologického obalového materiálu – vlnité lepenky. Stejně jako další projekty, které svaz realizuje, i tato soutěž chce upozornit na všestranné použití tohoto 100% recyklovatelného materiálu z obnovitelných zdrojů a jeho šetrnost k životnímu prostředí.

Tématem letošního ročníku byla **(Nová) Národní knihovna České republiky**. Do soutěže se přihlásilo 28 škol. Soutěžící studenti měli za úkol navrhnout a vytvořit originální model budovy knihovny výhradně z vlnité lepenky. Nově museli letos do projektu zapracovat lepenku použitou a ukázat rovněž vnitřní řešení stavby.

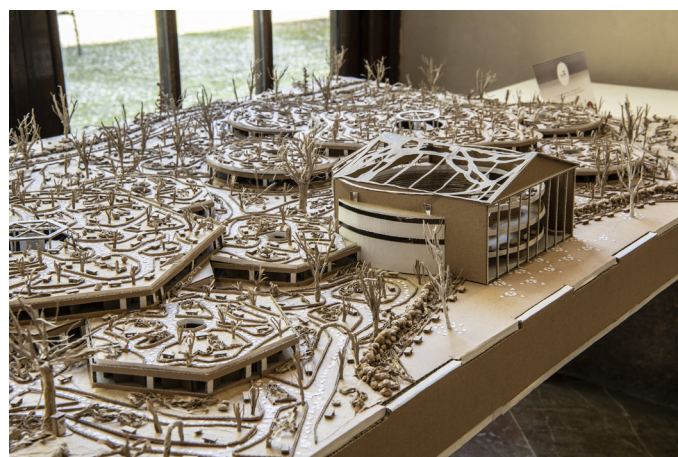
Ze zasláných návrhů vybrala porota šest nejlepších do finále, jež se konalo 13. června v Zrcadlové kapli Klementina. Po vyhlášení vítězů a předání cen byly modely přeneseny do ambitu v hlavní budově knihovny, kde mohou návštěvníci obdivovat kreativní přístup studentů i pečlivé technické provedení. Potěšitelná je nápaditost řešení stavby u jednotlivých modelů a různorodost pojetí knihovního komplexu. Ostatně, přijďte a přesvědčte se sami.

Model VOŠS Vysoké Mýto – 1. místo

Model SPŠS Josefa Gočára, Praha – 2. místo

Model SPŠS Ostrava – 3. místo

SPŠS Lipník nad Bečvou

SPŠS Opava

SPŠS Pardubice

O databázi The Slavic Humanities Index

Yuliya Furmanyuk

Odborná bibliografická databáze *The Slavic Humanities Index* je nyní dostupná i v Národní knihovně České republiky. Zdroj obsahuje záznamy z vědeckých a některých kulturních periodik vydaných v Bělorusku, Bosně a Hercegovině, Bulharsku, Chorvatsku, České republice, Makedonii, Černé Hoře, Polsku, Srbsku, Slovensku a Ukrajině. Konkrétně se jedná o články, recenze knih, primární zdroje, oficiální dokumenty, bibliografie, informace o konferencích, nekrology, oznámení o vydání knih atd. V současné době najdeme v databázi přes 200 000 záznamů opatřených metadaty z více než 260 časopisů ve více než dvaceti jazycích. Metadaty jsou v původní znakové sadě s podporou transliterace. Uživatelé ocení jednotný přístup k materiálům z různých oborů, jako je například historie, literatura, lingvistika, filozofie, etnologie, divadelní a filmové studie. Retrospektiva sahá do roku 1994 a zahrnuje informace zveřejněné v devadesátých letech, které je často obtížné dohledat. Mnoho indexovaných časopisů se běžně uchovává pouze v tištěné podobě. Databáze je

aktualizována měsíčně a nové tituly jsou nepřetržitě přidávány. Vybrané články jsou v závislosti na oprávnění od vydavatelů doplněny plným textem.

Slavic Humanities Index

Basic Search Advanced Search Subjects Title List Suggest a Title About Search

About the Slavic Humanities Index

The Slavic Humanities Index is a research database that indexes current scholarly and cultural periodicals in Slavic humanities.

The index currently contains around 200,000+ bibliographic citations from over 240 periodicals in twenty-one languages published in Belarus, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, the Czech Republic, Macedonia, Montenegro, Poland, Russia, Serbia, Slovakia, Slovenia, and Ukraine.

This is a cover-to-cover database and most periodicals are indexed from 1994 to the current issue, but some select publications are indexed back into the 1980s.

Also, there are almost 30,000 book reviews indexed.

We started to add full-text articles to the database with publisher's permissions. We hope that this will make the index more valuable research tool for Slavic studies. More full-text articles and smaller items will appear in the database shortly.

Subject coverage:

- History
- Literature
- Philosophy
- Linguistics
- Literary theory and criticism
- Ethnology
- Teaching of language
- Theatre and film studies
- Cultural studies
- Borderland studies
- Regional studies

The Index includes:

- Articles

O databázi v anglickém jazyce

Jak databázi používat

Je nabízeno základní, pokročilý a frázové vyhledávání. Uživatelské rozhraní je intuitivní, při hledání není nutné používat diakritiku, nezohledňuje se ani použití velkých či malých písmen. Pokud chce uživatel vyhledat přesnou frázi (více než jedno slovo), tak je nutné použít otazník. Výsledky hledání lze seřadit podle názvu, autora a data vydání. Dohledané informace je možné buď poslat na email, nebo vytisknout.

Belarus -- Intellectual life
Bohemia (Czech Republic) -- History
Bohemia (Czech Republic) -- History -- To 1526
Bohemia (Czech Republic) -- Intellectual life
Books -- Ukraine -- Reviews
Bosnia and Herzegovina -- History
Bukovina (Romania and Ukraine)
Bulgaria -- History
Bulgarian language
Bulgarian literature
Bulgarian literature -- History and criticism

Bulgarian philology
Byzantine Empire -- History
Chernihiv's'ka oblast' (Ukraine) -- Biography
Chernihiv's'ka oblast' (Ukraine) -- History
Chernihiv's'ka oblast' (Ukraine) -- Intellectual life
Church Slavic literature -- History and criticism
Cities and towns
Civilization, Slavic
Classical philology
Comparative literature
Creativity (Linguistics)
Crimea (Ukraine) -- Antiquities
Crimea (Ukraine) -- History
Critical pedagogy
Croatia -- History
Croatian language
Croatian literature
Croatian literature -- History and criticism
Czech language
Czech language -- Study and teaching
Czech literature
Czech literature -- 20th century
Czech literature -- History and criticism
Czech literature -- Study and teaching
Czechoslovakia -- History
Czechoslovakia -- History -- 20th century
Czech philology
Czech Republic -- History
Czech Republic -- History -- 20th century
Dalmatia (Croatia)
Discourse analysis -- Psychological aspects
Dostoevskij, Fyodor. 1821-1881 -- Criticism and interpretation

Příklad předmětových hesel

Záznamy v cyrilici (přibližně polovina obsahu databáze) mohou být vyhledávány buď v cyrilici nebo za použití transliteračního systému ISO-9 a standardu Kongresové knihovny. K dispozici je hledání se zástupnými znaky či booleovskými operátory, hledání je možné omezit nebo obnovit (nejsou požadovány žádné vyhledávací dotazy) podle data, jazyka nebo typu dokumentu. Všechny indexované recenze knih v určitém jazyce tak mohou být načteny pouze jedním kliknutím.

Uživatelé mohou sdílet své připomínky pomocí formuláře. Lze také doporučit další titul k excerpování pomocí formuláře „Navrhněte periodický titul“. Přehled všech titulů, který je měsíčně aktualizován, je možné sledovat v sekci „Seznam titulů“.

Co se chystá

Webové rozhraní databáze bude ještě přátelštější, neboť bude přeloženo do češtiny. Záznamy se neustále doplňují o nová předmětová hesla a v cyrilici bude možné vyhledávat podle českého transliteračního systému. Obsah databáze se stane prohledatelným prostřednictvím služby EBSCO Discovery Service.

Deutsch

Slavic Humanities Index

Basic Search Advanced Search Subjects Title List Suggest a Title About Search Tips

Choose transliteration: Library of Congress International

Search in Native Alphabets:

Language:

Document type:

Date Range:

Search Clear

Pokročilé vyhledávání

Labyrint věd(ění) zakončil letní semestr v Zrcadlové kapli

Lucie Sommerová

Univerzita prvního věku zakončila svůj první semestr v prostorách Národní knihovny ČR. Labyrint věd(ění) jsou přednášky a workshopy na nejrůznější témata pro děti od 10 do 15 let, jejich přátele, rodiče či učitele. Při setkáních si účastníci prohlédli prostory Klementina, poslechli si přednášku o tom, jak vzniká kniha, zjistili, jaké matematické záhady ukrývá *Alenka v říši divů* a dozvěděli se více o životě Petra Ginze, chlapce částečně židovského původu, autora a kreslíře proslaveného tvorbou časopisu *Vedem*, vycházejícího v terezínském ghettu. Semestr byl završen slavnostním předáním certifikátů všem úspěšným účastníkům v Zrcadlové kapli. Další semestr zahájí přednáška o katedrále sv. Víta, která se uskuteční 16. října 2018.

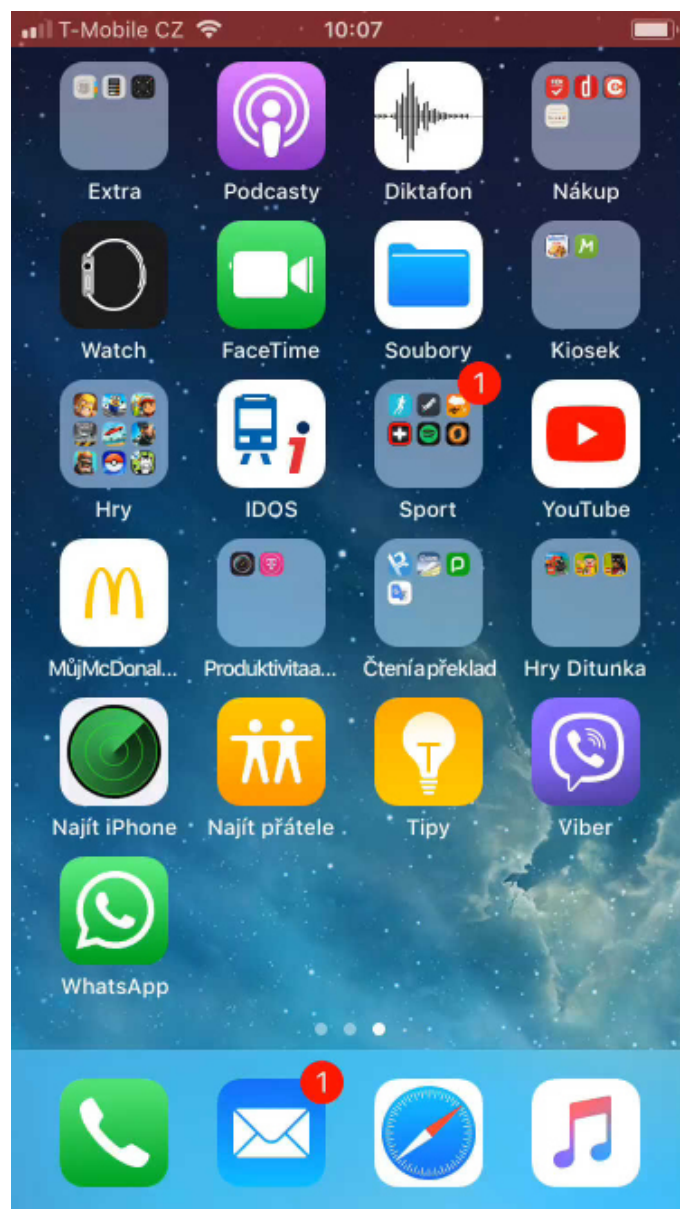
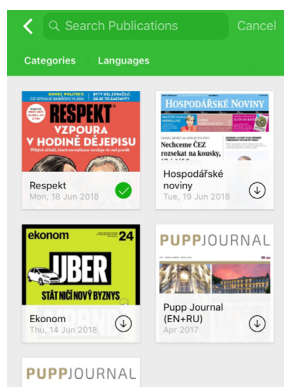
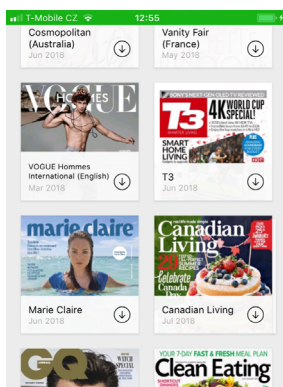

Časopis Vedem

Nezapomeňte si přes léto odpočinout s PressReaderem

Soňa Vondráková

Připomínáme, že již několik let máte k dispozici databázi PressReader dostupnou také prostřednictvím aplikace pro mobilní zařízení. Obsahuje noviny a časopisy z celého světa. Najdete v ní více než 7000 titulů ze 120 zemí ve více než 60 jazycích. Procvičte si snadnou formou své znalosti světových jazyků. Více o aplikaci a podmínkách jejího využití si přečtete [zde](#), případně shlédněte informační video.

Video s ukázkou databáze PressReader

Představujeme

Cena Rudolfa Medka podesáté

Lukáš Babka

Ve středu 16. května tohoto roku byla v Zrcadlové kapli již podesáté předána Cena Rudolfa Medka. Jejím smyslem je poděkovat a veřejně formulovat uznání širokému spektru odborníků zabývajících se problematikou česko-ruských (resp. československo-sovětských) vztahů, dějinami středoevropského a východoevropského regionu zejména ve 20. a 21. století a věnujících se v neposlední řadě též podpoře a rozvoji demokracie. Cena vychází ze životního odkazu básníka, dramatika a prozaika, významného představitele československých legií v Rusku a dlouholetého ředitele Památníku odboje, generála Rudolfa Medka (1890–1940). Jeho komplikovaný život a myšlenkový a osobnostní vývoj jsou příkladem spletitého a interpretačně náročného průběhu 20. století. Cenu

od roku 2008 uděluje Slovanská knihovna a Nadační fond angažovaných nestraníků. Po ukončení činnosti Nadačního fondu v roce 2014 se partnerem knihovny stal spolek Ruská tradice.

Do dnešního dne cenu přijalo celkem devatenáct osobností vědeckého a veřejného života. Najdeme mezi nimi historiky, archiváře, diplomaty, publicisty, překladatele, spisovatele i básníky, badatele zabývající se problematikou československých legií v Rusku, ruské a ukrajinské diaspory v Československu i tematikou Podkarpatské Rusi jako bývalé součásti Československé republiky.

Letos byla cena udělena historikovi Jaroslavu Vaculíkovi a diplomatovi Petru Kolářovi. V případě J. Vaculíka ocenili organizátoři jednak jeho celoživotní pedagogickou práci (od roku 1973 dodnes působí na katedře dějin Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity), především však výsledky jeho odborného historického výzkumu. Vaculíkovým životním tématem je česká menšina na Ukrajině, především na západoukrajinské Volyni. Cena pro P. Koláře vyjadřuje uznání za kultivovaný způsob tvorby české zahraniční politiky ve všech jeho působistích, za podporu demokratické části ruské společnosti a za Kolářovo erudované veřejné vystupování ve prospěch proevropského směřování České republiky a podpory evropských hodnot.

Ceremoniál obsahově propojovalo dílo ruské básnířky a prozaičky, dlouholeté vězeňkyně sovětského gulagu Anny Alexandrovny Barkovové (1901–1976). Výběrem jejích zhudebněných básní doprovodila předávání cen Vladivojna La Chia se svou kapelou.

Oddělení souborných katalogů NK ČR 3. část / Výběr článků v českých novinách, časopisech a sbornících – báze ANL

Petra Šťastná

Třetí databází, kterou spravuje Oddělení souborných katalogů NK ČR (OSK), je článková, jinak také analytická databáze ANL – Výběr článků v českých novinách a časopisech. Obsahuje záznamy článků publikovaných ve vybraných českých periodikách (časopisech, denících, sbornících) od 90. let do současnosti. Okrajově jsou zastoupeny i články starší.

Databáze ANL prošla za dobu své existence různými etapami vývoje. Vznikla v roce 1992 jako elektronický nástupce tištěných článkových bibliografií, které vycházely od roku 1953 pod názvem Články v českých časopisech (ČČČ), a retrospektivní článkové bibliografie mapující léta 1945–52. Zdigitalizovaná podoba tištěných bibliografií je volně přístupná v rámci Národní digitální knihovny v systému Kramerius, retrospektivní bibliografie tiskem nevyšla a je ve formě kartotéky dostupná na vyžádání v Referenčním centru NK ČR.

Správu databáze ANL od jejího vzniku zajišťovalo Oddělení analytického zpracování (OAZ) Národní knihovny ČR, které se také věnovalo tzv. excerpci, tj. zpracování záznamů článků z vybraných titulů. Do báze ANL přispívaly také další knihovny a instituce. Jde tedy o bázi sou-

bornou, postavenou na kooperativním způsobu doplňování. V roce 2011 byla činnost OAZ ukončena a technická správa báze ANL přešla pod Oddělení souborných katalogů. Na doplňování báze ANL se nadále podílejí příspěvatelské knihovny, které také částečně převzaly excerpci některých titulů, dříve zpracovávaných v NK ČR.

Ke konci roku 2017 obsahovala báze ANL více než 1,6 milionu záznamů, z toho více než 420 000 záznamů s propojením na plný text článku. Bibliografická databáze představuje základní a stěžejní zdroj informací, nicméně je uživatelsky velmi vítaný, či spíše očekávaný přístup přímo k plnému textu. Báze ANL není primárně vytvářena jako databáze plnotextová, přesto je snahou nabídnout uživatelům maximální komfort. Záznamy v bázi ANL jsou tak obohacovány o odkazy na volně dostupné plnotextové verze článků, případně na zdigitalizovanou podobu článku umístěnou v Národní digitální knihovně v systému Kramerius. Čtenáři NK ČR se mohou také dostat k plnému textu článku v licencovaných databázích, které jsou v NK ČR dostupné, a to i mimo budovu NK ČR prostřednictvím vzdáleného přístupu.

Ze záznamů v bázi ANL je také možné ověřit, ve kterých knihovnách je dostupný časopis, v němž byl článek publikován. K tomuto účelu slouží ikona Souborného katalogu ČR, umístěná v pravém horním rohu detailního zobrazení záznamu. V rámci Souborného katalogu je pak možné rovnou objednat kopii článku prostřednictvím služby VPK. Ze záznamu časopisu v Souborném katalogu se také dá propojit na články zpracované buď v bázi ANL nebo v dalších článkových databázích.

Otázka, jak co nejrychleji získat kvalitní metadata a ideálně i plné texty z článků v českých časopisech a zpřístupnit je z jednoho místa veřejnosti, prošla a prochází různými typy řešení. Jde ovšem o poměrně komplikovanou záležitost, ve které je potřeba brát v potaz řadu technických problémů (přebírání metadat, automatickou indexaci textu, zabezpečení autorizovaného přístupu k plnému textu) a také otázek týkajících se licencování autorsky chráněného obsahu. V této souvislosti na sebe narážejí snahy a možnosti knihoven a zájmy vydavatelů, distributorů a autorů obsahu. Možná řešení vycházejí z aktuální situace na poli technických řešení, jednání s vydavateli a distributory a samozřejmě také z finančních možností. Jde o proces dlouhodobý s průběžnými různorodými výsledky, který by měl pokračovat i v budoucnu a snažit se podchytit nové možnosti s cílem nabídnout kvalitní a dobře udržovanou databázi českých článků a dalších analytických jednotek.

Prozatím pokračuje doplňování databáze ANL. Byť jde o databázi výběrovou, snaží se o co nejširší záběr. Přesto neobsahuje a nebude obsahovat veškeré časopisecké články či příspěvky ve sbornících publikované v České republice. Soustředí se především na odborné a populární naučné časopisy a výběr z denního tisku. V éře masivního šíření informací prostřednictvím internetu se pokouší poskytovat a zpřístupňovat informace o člancích mapujících vývoj v ČR v řadě vědních oborů i obecná témata či regionální otázky. I přes snížení počtu zpracovávaných titulů a v některých případech prodlevu ve zpracování článků

představuje nadále jeden z důležitých rešeršních nástrojů. Databáze je stejně jako ostatní databáze spravované Oddělením souborných katalogů NK ČR zdrojem dat také pro portál knihovny.cz.

Hlavní záhlaví	Suk, Jan, 1951-
Název	Poločas rozpadu, nebo života? / Jan Suk
Zdroj, dokument	Tvar -- ISSN 0862-657X. -- Roč. 19, č. 1 (20080110), s. 6
Odkazy	Plný text
Předmět, heslo	Česká poezie literární kritika -- Česko
Forma a žánr	* polemiky
Skupina Konspektu	821.162.3.09 - Česká literatura (o ni)
MDT	821.162.3-1 82-95 (437.3) (049.2)
Recenze na	Správcová, Božena. Poločas rozpadu : o tom, jak na sebe poezie a tato doba divně koukají // Tvar. -- Roč. 18, č. 20 (20071129), s. 6-7
Systém. číslo	001100932 [https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=001100932&local_base=ANL]

Záznam článku v bázi ANL

Název	Tvar : literární týdeník
Nakladatel	Praha : Československý spisovatel, 1990-
Dočasný nakl.	1990-1992 : Praha : Scéna 1992-1993 : Praha : Michael Třeščík
Poslední nakl.	1993- : Praha : Klub přátel Tvaru
Popis (rozсах)	43 cm
Typ obsahu	text
Typ nosiče	svazek
Odkazy	http://archiv.ucl.cas.cz http://tvar.cz Digitalizovaný dokument
Ve fondu	ABA001 [NK ČR Praha] -- stud. 82-4 <input type="button" value="Lokální záznam"/> Roky: 1990- (akt. 2018) ABA007 [KNAV Praha] -- sign. PB 63 <input type="button" value="Lokální záznam"/> Roky: 1990-2000,05- (akt. 2018) -- prezenčně ABA012 [NPMK JAK Praha] -- sign. 209 Roky: 1999- (akt. 2017) ABB018 [KKS FLÚ AV ČR Praha] -- sign. 6 Roky: 1949,53-56 Svazky: 2,5-8 ABB060 [AV ČR - Ústav pro českou literaturu Praha] Roky: 1990- (akt. 2018) ABD103 [FSV UK - Sféridisko věd. informací Praha] <input type="button" value="Lokální záznam"/> Roky: 1990- (akt. 2018) ABD107 [UK - Knih. spol. věd T.G.Masaryka Praha] <input type="button" value="Lokální záznam"/> Roky: 2012- (akt. 2018)

Záznam časopisu v Souborném katalogu

Plný text článku

Katalogizace elektronických zdrojů ve Webarchivu

Marie Haškovcová, Markéta Hrdličková, Monika Holoubková

Kromě technických aspektů archivace elektronických zdrojů se musel Webarchiv vypořádat s otázkou, jak je začlenit do sbírky dokumentů Národní knihovny. Katalogizační záznamy webových stránek pořizuje Webarchiv od roku 2003. Používá knihovní systém Aleph, formát MARC a od roku 2015 zpracovává zdroje podle pravidel RDA.

Webarchiv v současné době zhotovuje dva druhy katalogizačních záznamů. První typ vychází z doporučené úrovně bibliografického záznamu RDA/MARC21. Je pořizován pro všechny zdroje, s jejichž vydavateli buď uzavřel licenční smlouvu, nebo jsou vystaveny pod licencí Creative Commons a jsou dostupné z libovolného místa připojeného k internetu (viz Strategie budování sbírky Webarchivu). Takto pořizené záznamy jsou součástí České národní bibliografie a v katalogu NK mají samostatnou (díličí) bázi nazvanou Elektronické zdroje. Druhý typ představuje jakýsi minimální katalogizační záznam zhotovený prostřednictvím katalogizačního nástroje WA-KAT, který Webarchiv vyvinul. Rozsah záznamu odpovídá údajům uvedeným v katalogu stránek. Je vytvářen pro zdroje, které jsou součástí výběrových sklizní, ale nejsou volně dostupné online.

Webarchiv Katalogizační manuál

Katalogizační manuál pro popis elektronických online zdrojů ve formátu MARC 21.

- [Katalogizační manuál – Úvod / FMT / LDR / BAS / Kontrolní pole / Identifikační čísla a kódy / Hlavní záhlaví / Název a další názvové údaje, nakladatelské údaje / Údaje fyzického popisu / Poznámky / Všechné selekční údaje / Vedlejší záhlaví / Propojovací pole / Alternativní prezentace / Kód zpracovatelské instituce /](#)

Úvod

Základní standardy

Základními normativy pro katalogizaci jsou pravidla RDA (Resource Description and Access, vznikla jako nástupce Anglo-amerických katalogizačních pravidel - AACR2, stránky pravidel RDA), interpunkce se řídí pravidly pro Mezinárodní standardní bibliografický popis (International Standard Bibliographic Description - ISBD), struktura zápisu pak mezinárodně uznaným metadotovým standardem pro popis dokumentů v knihovních informačních systémech (MACHine-Readable Cataloging - MARC).

Dále doporučujeme sledovat stránky Národní knihovny ČR - [Katalogizační politika](#), kde jsou zveřejněny aktualizace a případné změny týkající se bibliografického zpracování elektronických zdrojů, [Národní autority ČR](#) a [České MDT Online](#).

Katalogizační manuál pro katalogizaci elektronických zdrojů

Specifika katalogizace elektronických zdrojů

S ohledem na dynamický charakter webových stránek se katalogizátoři potýkají s mnoha úskalími. Je nutné počítat se značnou nestabilitou zdrojů a proměnlivostí přístupu k nim. Často dochází ke změně URL adresy nebo obsahu na doménách, zániku zdrojů nebo jejich přesměrovávání na novou adresu, problematické je například nejednoznačné určení druhu dokumentu či obsahová pestrost.

Hlavním pramenem pro popis webových stránek je sice samotný zdroj (formálně pak titulní stránka/obrazovka, menu, první archivní kopie dokumentu, zdrojový kód či metadata), potřebné údaje zde ale často nejsou uvedeny. Název nebo jméno vydavatele se někdy vyskytuje

v několika variantách, údaje o vydání není možné dohledat nebo se mění s každou novou aktualizací. Není výjimkou, že v průběhu existence zdroje dojde několikrát ke změně hlavní stránky. Katalogizátor se musí rozhodnout, jaké informace uvede do záznamu, aby byl zdroj vyhledatelný, přičemž za pár dní už nemusejí odpovídat skutečnosti. V některých zmiňovaných případech lze využít doplňující poznámky, jako třeba další názvové údaje nebo variantní názvy. Příslušná pole umožňují vložit údaje o změně elektronického umístění a přístupu, o zániku zdroje nebo například popojit záznam elektronických a tištěných verzí periodik.

Sekundárních pramenů, kde je možné dohledat údaje, není mnoho. Cenným zdrojem informací jsou pak webové archivy, případně databáze správce národní domény NIC.cz, Whois apod. K ověřování údajů lze využít archivní kopie Webarchivu, případně Internet Archive (viz článek [Webarchiv a Internet Archive](#)).

Vzhledem k výše zmiňovaným specifikům Webarchiv zpracoval a zveřejnil *Katalogizační manuál* zahrnující doporučení, jak ke katalogizaci elektronických zdrojů přistupovat. Navazuje na katalogizační politiku Národní knihovny a odkazuje na příslušné standardy.

Knihovna 21. století - Národní knihovna Martynase Mažvydase v Litvě

Jitka Kutmon

Národní knihovna Litvy, pojmenovaná podle Martynase Mažvydase, autora první litevsky psané tištěné knihy, se nachází ve Vilniusu, hlavním městě republiky. Je to národní kulturní instituce působící v oblasti šíření informací, kultury, vědy a vzdělávání, která provádí knihovnickou činnost a zajišťuje státní informační politiku. Je otevřena uživatelům jakéhokoliv věku.

Knihovna byla založena v roce 1919 v Kaunasu, a od roku 1963 sídlí ve Vilniusu v budově vystavěné přímo pro potřeby knihovny. Jedná se o impozantní šestipatrovou budovu s neoklasicistními prvky. Knihovna v letech 2008–2016 prošla rozsáhlou rekonstrukcí, při které byla snaha o co nejvyšší zachování původních prvků a materiálů za současného vytvoření co nejpřátelštějších prostor pro uživatele. Aby prostor zůstal působivý, ale byl zároveň praktický, bylo zvoleno minimalistické řešení převážně v černé a bílé barvě. Barevné rozlišení interiérového řešení má i orientační význam. Černé prvky se objevují v prostorách určených dospělým návštěvníkům a bílé prvky v prostorách, které jsou určeny dětem.

Při vstupu do budovy návštěvníka ihned zaujme bílé mramorové schodiště, na jehož konci je abstraktní vitráž a opulentní volně stojící černé mramorové sloupy, které protínají budovu až k prosklenému stropu. Schodiště je centrem uživatelských prostor. V přízemí ho obklopují administrativní prostory, informační bod, zařízení pro samoobslužné půjčování a vracení, samoobslužná šatna a prodejna knih. V dalších patrech jsou kolem schodiště umístěny regály se svazky k vypůjče-

ní a různé typy sezení od dřevěných lavic přes místa ke studiu po relaxační křesla. V každém patře kolem atria je pak umožněn vstup do různých typů studoven, sálů, dílen a výstavních prostor. Toto rozložení umožňuje snadnou orientaci v prostoru, kterou ještě podporují kvalitní směrové tabule.

Knihovna je otevřena denně a nabízí stovky míst ke studiu, u kterých je možné studovat některý z 6 600 000 dokumentů z fondu. Absenční fond je umístěn v prostorách atria a v devítipatrovém, výtahem obsluhovaném skladišti. Prezenční fond je umístěn ve studovnách. Část fondu je také umístěna v externím depozitáři.

V knihovně se nacházejí studovny se specializovanou literaturou: studovna společenských věd, humanitní studovna, litevská studovna, studovna vzácných knih a rukopisů, studovna médií, studovna pro děti a mládež, Centrum demokratických studií Adolfa Damušise a Židovské výzkumné centrum.

Dále se zde nacházejí studovny se speciálním vybavením. V hudební a výtvarné čítárně jsou umístěny knihy a elektronické zdroje o hudbě a výtvarném umění, noty, notační software s MIDI klávesnicemi, interaktivní kreslicí desky, syntezátor, software pro editaci zvuku a videa, a zařízení pro přehrávání různých médií. Dílna pro děti a mládež nabízí 20 pracovních stanic, dílnu vybavenou nářadím, 3D tiskárnu, plotter, tepelný lis, mini sublimační tiskárnu, součástky pro robotiku a elektroniku, počítače s potřebným softwarem pro programování a jiné projekty apod. Další specializovanou místností je tzv. „hračkotéka“ pro děti do 6 let, kde je zajištěno hlídání pedagogickým pracovníkem.

Pro návštěvníky je zdarma k dispozici také kinosál, poslechová místnost, umělecká laboratoř, místnost pro besedy a skupinové místnosti až pro 10 osob vybavené projektorem a plátnem. K pronájmu jsou připraveny nahrávací studio a konferenční sál pro 120 osob.

Ve správě národní knihovny je také letní čtenářská místnost ve městě Palanga, která plní funkci knihovny pro rekreanty v turistické oblasti.

Kromě vyškoleného personálu v jednotlivých místnostech jsou k dispozici také pracovníci zajišťující referenční služby, meziknihovní služby a služby průvodcovské. K užití elektronických informačních zdrojů jsou ve studovnách k dispozici počítače se samoobslužným přihlašованиеm.

Knihovna si klade za cíl být kulturním centrem, proto má rozsáhlé oddělení komunikace, které připravuje různé akce, jako jsou výstavy, diskuze, setkání, přednášky, koncerty, recenze filmů, tvůrčí dílny apod. Každý den se v knihovně odehraje alespoň jedna událost.

Veškeré prostory jsou otevřené všem návštěvníkům. Uživatelský průkaz, který je následně platný ve většině litevských veřejných knihoven, je nutný pouze pro využívání specializovaných služeb.

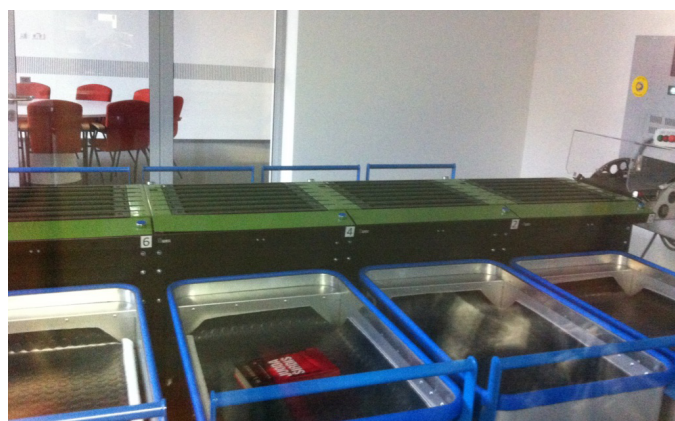
Vnější pohled na budovu knihovny

Hlavní schodiště v budově

Hudební studovna

Automatické vrácení dokumentů

Nahrávací studio

Samoobslužný výpůjční pult

Šatna – rukávem se protáhne lanko a zamkne se celý kabát

Nahrávací studio – pohled od obsluhy

Přednáškový sál

Studovna

Zajímavosti a tipy

Co čte knihovník?

Obsažný portrét jedné spisovatelské velkorodiny

Jan Lukavec

Kolektivní Hamlet, jehož posláním bylo čelit nejtěžším problémům vykořelené epochy. Na jejich zvláštním statusu nic nemění ani skutečnost, že se „občas mýlili a měli sporné charakterové rysy“. I takto se Manfred Flügge vyjadřuje o hrdinech své knihy *Das Jahrhundert der Manns*, která se roku 2015 stala bestsellerem a nedávno vyšla česky jako *Století Mannových* (Překlad Pavel Váňa, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 2017, 302 s.).

Manfred Flügge (nar. 1946) je autor románů, povídek, biografí, recenzí, divadelních a rozhlasových her (a také překladatel z francouzštiny). Některé tituly se týkají i našich zemí, například *Rettung ohne Retter oder Ein Zug aus Theresienstadt* (2004). Jeho první do češtiny přeložená kniha *Století Mannových* líčí osudy prakticky všech významných členů této rodiny, nejen těch nejznámějších, spisovatelů Thomase a Heinricha, ale i jejich sourozenců, manželek, dětí i přítelkyň.

Všichni ti blízcí

Autor vycházel „z autentických deníkových záznamů a korespondence, nevyhýbal se přitom ani velmi intimním a rozporuplným momentům“, jako byla závislost na drogách či alkoholu, tajená i veřejně přiznávaná homosexualita, sebevražda nebo členství v NSDAP. Mannovy zkoumá jako veřejně činné a známé osobnosti, umělce i příbuzné; přibližuje jejich základní umělecká a v případě Golo Manna historická díla i jejich interpretace, stejně jako to, jak Thomase Manna vnímaly jeho vlastní děti (měly pro něj přezdívku Kouzelník, jeho výchova prý byla „pasivně dominantní“), a jak byly naopak transponovány do otcových uměleckých děl. *Syn Klaus* dokonce v případě povídky *Zmatek a raný žal* (1925) hovořil o „Kouzelníkově zločinu spáchaném novelou“. V textu, jenž v několika tazích znázorňuje atmosféru inflačních let v poválečném Mnichově, „je *syn Michael* s láskyplnou ironií nazýván Kousal a je líčen jako cholerik, *dcera Elisabeth* je zde předvedena v jakémsi zoufalém dětském blouznění, nejstarší syn je vykreslen jako netaentovaný chvastoun, vyskytuje se zde spisovatel i jeho žena, obě nejstarší děti a několik rodinných přátel“. Thomas Mann sám prý ovšem proklamoval: „Nikoli o vás je zde řeč, dokonce nikdy, nýbrž o mně, o mně...“

Jak naznačeno, nejznámějším hrdinou knihy a člověkem, kterému autor věnuje nejvíce pozornosti, je pochopitelně držitel Nobelovy ceny za literaturu *Thomas Mann* (1875–1955), který podle Flüggeho bojoval s pokušením oddat se výhradně sterilnímu světu „krásy a smrti“, ale jako občan a člověk se rozhodl pro povinnost, službu a sociální závazek, který realizoval i svým životem v manželství, třebaže jeho sexuální orientace byla odlišná. Snahy o její neustálé překonávání ostatně podle Flüggeho vedly ke stálému vypětí, které nesmělo být podkopáno žádnou aférou. Homoerotické sklony

se ovšem silně projevovaly v tvorbě, což podle autora monografie přispělo k postupnému celospolečenskému a morálnímu uznání homosexuality.

Flügge citlivě líčí nejen Mannův vztah k manželce, ale i k četným přítelkyním. Kupříkladu americká novinářka, filantropka a mecenáška *Agnes Meyerová* (1887–1970) se velmi zasloužila o propagaci jeho díla ve Spojených státech i o spisovatelovo hmotné zabezpečí v době emigrace. Byla to „americká víla v životní pohádce Thomase Manna“. Díky ní se mohl cítit „jako Královská Výsost, jako císař emigrantů, jako Goethe v Hollywoodu“. Mann ovšem její „tíživou fixaci“ na jeho osobu nesnášel, nazval ji „obtížnou přítelkyní“, „únavnou duchovní krůtou“, „hloupě tyranizující ženskou“, ale – na rozdíl od většiny dalších žen – ji považoval za intelektuálně rovnocennou partnerku a nedokázal se s ní rozejít. Musel s ní vést „detailní rozhovory“ o „nás“, jak Meyerová říkala; nicméně toto „nás“ pro Manna podle autora „vůbec neexistovalo“. Američanku ale potřeboval, takže na jejich svérázném vztahu „ulpíval nádech egoistického využívání, žebrání na nejvyšší úrovni“.

V černobílém světě

Mnoho pozornosti autor věnuje politickému vývoji obou nejslavnějších členů rodiny. *Heinrichu Mannovi* (1871–1950) vytýká „trapné oslavné hymny“ na Stalina a Sovětský svaz; jeho přikrašlování Stalina byla podle něj pohádka, šlo o „návrat zázračnosti v politické formě“, byl to sen – a tapeta, za níž se skrývala reálná noční můra. Nebylo tedy divu, že Heinrich souhlasil se svým zvolením prezidentem Akademie umění NDR, ale převzít funkci už nestačil, zemřel ve Spojených státech.

Thomas ve svých poválečných postojích lavíroval, snažil se udržet si stejný odstup od obou bloků. V roce 1950 odmítl přijmout Stalinovu cenu míru, zároveň byl v USA vystaven výtkám kvůli svému přátelskému postoji ke komunismu. Vývoj v zemích s komunistickou diktaturou podle Flüggeho nechápal, oslněn prokazovanými počty byl dokonce „doslova slepý ve věcech, které se týkaly Ruska“. Takže si například dne 26. 5. 1945 do deníku zapsal, že „Rusové prý jsou v Berlíně velmi oblíbení, obstarávají potraviny, chodí s děvčaty. Nakonec ještě budou těmi nejoblíbenějšími“. Mannův úsudek ilustrují i jeho komentáře k 17. červnu 1953 v NDR. V jeho deníku čteme: „Dělnická revolta ve východním Berlíně, určitě vyprovokovaná, i když ne bez jisté spontaneity, ruskými vojsky šetrně potlačena. Tanky a výstřely do vzduchu.“ A 26. června píše: „Pokrytecká smuteční shromáždění v Adenauerově Německu za mučedníky v ruském sektoru. To vše uličnický až do excesu.“

Thomas Mann byl svědkem Mnichovské republiky rad a pozdějšího vzestupu NSDAP, takže osobně zažil, co všechno se legitimizovalo antikomunismem. V tomto kontextu je nutné vnímat jeho poválečné prohlášení: „Nemohu jinak, než ve strachu buržoazního světa ze slova komunismus, v tomto strachu, z nějž fašismus tak dlouho těžil, spatřovat cosi pověřivého a dětského, základní pošetilost naší epochy.“ Tato slova nebyla podle autora výpovědí o komunismu, a už vůbec ne o Sovětském svazu.

Byla tak ovšem komunisty vyložena a použita. Méně známá jsou ale jeho slova napsaná v dopise z listopadu 1948: „Moskevská kulturní politika mne úděsně ovanula a za žádnou cenu bych nechtěl, aby mi cokoli určovala. Rozdělení Německa k tomu ještě přistupuje jako osud.“

Československá pomoc

Vydatným tématem je ovšem v knize problematika nacismu, před nímž Heinrich i Thomas museli uprchnout. Když nacionální socialisté pálili knihy Heinricha Manna a jednu ušetřili, s černým humorem prý reagoval otázkou, jestli ta opomenutá je skutečně tak špatná; později už ale zřejmě humorem oba bratři šetřili, anebo se jeho charakter výrazně proměnil. Když Thomas roku 1949 navštívil Frankfurt nad Mohanem, kde promlouval o Goethovi a setkal se s množstvím slavnostních hostů, sarkasticky prý pak večer poznamenal, že by rád věděl, kolik krve asi ulpělo na rukou, které ten den musel stisknout. Thomas Mann přitom tvrdil, že neexistují dvě Německa, jedno dobré a druhé špatné, ale jen jedno, v němž se to „nejlepší obrátilo ve zlo“. Román *Doktor Faustus* ovšem Flügge odmítá vykládat přímočaře jako alegorii německého paktu „s nacistickým ďáblem“, protože o faustovském románu o syfilitickém umělci Mann uvažoval dávno před nástupem Hitlera k moci.

A zážitek tohoto traumatického období německých dějin ovšem poznamenal i další členy klanu, kupříkladu zmíněného historika a esejistu Golo Manna (1909–1994), který napsal: „Kdo prožil třicátá a čtyřicátá léta jako Němec, nemůže svému národu již nikdy zcela důvěřovat.“

Nikoli nevýznamnou roli v životech několika Mannových sehrálo Československo, které autor opakovaně zmiňuje: nejslavnější bratři po nástupu nacistů získali československé občanství, Heinrichova první žena Maria Kanová byla Češka a jejich dcera si za muže vzala Ludvíka Aškenazyho (1921–1986), což rozhodně nebyl jen „komunistický žurnalista“, jak Flügge píše. U knihy o Albrechtu z Valdštejna *Wallenstein: Sein Leben* se zde připomíná, že v ní Golo Mann vzdal poctu „krásné české zemi“ a Praze. Bohužel jde ale o zmínky spíš okrajové a nijak systematické; hlouběji se Flügge věnuje vztahům členů rodiny Mannů k Francii a zvláště k Americe. Dodejme, že shrnutí historie přiznání domovského práva v Proseči obsahuje kniha *Moje Proseč a Thomas Mann* Václava V. Tošovského a Marie Rút Křížkové (Trinitas, Svítavy, 2002): v zastupitelstvu se prý tehdy ozývaly varovné hlasy, co když jim tam tito Němci navždy zůstanou (Heinrich v obci nikdy nebyl, i když jejím občanem zůstal až do smrti). Thomas Mann sám – podle Ivana Pfeifera na webu Goethova institutu v Praze – litoval, že jeho neznalost „krásné české řeči způsobila, že se nemohl hlouběji seznámit s českou národní literaturou, a tak její místo zaujala česká hudba, z níž měl rád Smetanu a Dvořáka pro jejich výrazně národní a přitom strhující melancholii, vyjádřenou později i v hudbě Janáčkové a Weinbergerově“. Pro upřesnění: zřejmě šlo o Jaromíra Weinbergera (1896–1967).

Nedá se říci, že by autor knihy své hrdiny idealizo-

val: ukazuje, že i spisovatelé mají hmotné potřeby a zájmy, které ti úspěšní umně obhospodařují. A že například k vybudování pevné pozice v literární kultuře především Thomas ovlivňoval způsob recenzování svých děl, kupříkladu svého přítele romanistu a novináře Ottu Nikolase Grautoffa (1876–1937) instruoval, aby v článku o Buddenbrookových zdůraznil německý charakter románu s přísadami hudby a filozofie. Flüggeho kniha je příběhem úspěchu, „který se skládá ze samých malých tragédií“, vyprávěním o členech výjimečné rodiny, jejichž díla se dotkla „všech soudobých témat“, ale též našich krajanů, na něž snad i jako Češi můžeme být hrdí. Především je ale toto dílo jakýmsi podobenstvím o leknínu, jehož krásný květ vyrůstá z kalné vody a kořenů v bahně.

Jak vznikalo Československo: význam legií Karolína Košťálová

V minulém čísle jsme zmínili, že 29. 6. 1918 uznala francouzská vláda právo československého národa na samostatnost. V průběhu následujících měsíců podobné prohlášení vydala i Velká Británie (9. 8. 1918) a USA (2. 9. 1918). Vlády mocností tak akceptovaly utvářející se československé vojsko za spojenecké a Československou národní radu (ČSNR) za zárodek vlády budoucího suverénního státu. Deklaraci, kterou podepsal britský ministr zahraničí Arthur Balfour, otiskla např. v Paříži vydávaná *Československá samostatnost už 14. 8. 1918*.

ANGLIE PROHLAŠUJE NAŠE VOJSKO ZA ARMÁDU VÁLKU VEDOUcí.

DEKLARACE.

Od samého počátku války Československý Národ postavil se na odpor proti společnému nepříteli všemi prostředky, jež byly v jeho moci. Českoslováci postavili značně velkou armádu, bojující na třech různých bojových frontách, která se pokusila v Rusku a Sibiři zastavit německou invazi.

Vzhledem k tomuto úsilí po dosažení samostatnosti Velká Británie považuje Českoslovanů za národ spojenecký a uznává tři československé armády jakožto jednotnou armádu spojeneckou a v zájmu v e d o u c í («belligerent»), stojící v pravidelné válce proti Rakousko-Uhersku a Německu.

Velká Británie rovněž uznává právo Československé Národní Rady, jakožto nejvyššího orgánu československých národních zájmů a jakožto nynějšího představitel («trustee») budoucí československé vlády, vykonávající nejvyšší autoritu nad touto spojeneckou armádou.

DECLARATION.

Since the beginning of the war the Czechoslovak Nation has resisted the common enemy by every means in its power. The Czechoslovaks have constituted a considerable Army, fighting on three different battle-fields and attempting, in Russia and Siberia, to arrest the Germanic invasion.

In consideration of its efforts to achieve independence, Great Britain regards the Czechoslovaks as an Allied Nation, and recognises the unity of the three Czechoslovak Armies as an Allied and belligerent Army, waging a regular warfare against Austria-Hungary and Germany.

Great Britain also recognises the right of the Czechoslovak National Council, as the supreme organ of the Czechoslovak National interests, and as the present trustee of the future Czechoslovak Government, to exercise supreme authority over this Allied and belligerent Army.

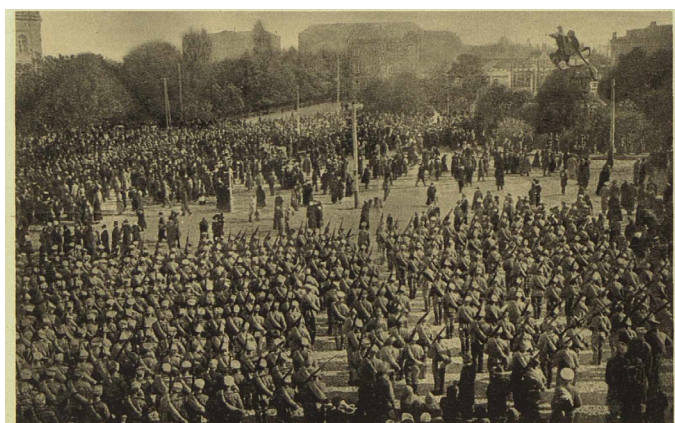
J. A. BALFOUR.

Československá samostatnost. 1917–1918, roč. 3, č. 35 (14. 8. 1918), s. 1.

Důležitou roli v procesu uznání Československa mocnostmi sehrály úspěchy legií v Rusku a na italské a francouzské frontě. Během války se pro tyto vojenské jednotky používalo označení revoluční dobrovolná vojska. Název československé legie se vytvořil až po jejím skončení.

Česká družina vznikla v ruském Kyjevě v srpnu 1914 jako předchůdce ruských legií. Před 1. světovou válkou žilo v carském Rusku 65 000 až 100 000 Čechů a Slováků. Zůstávali občany rakousko-uherské monarchie a po vyhlášení války se mobilizační rozkaz vztahoval i na ně. Rusko stálo na opačné straně fronty než Rakousko-Uhersko, krajané se tak navíc dostali do pozice příslušníků nepřátelského státu. Možnou cestou z komplikované situace tak bylo požádat o ruské občanství a dobrovolně vstoupit do armády. Vedoucí českých spolků podali caru Mikulášovi a ministerstvu války žádost o zbudování československé dobrovolnické jednotky. Výsledkem jednání byl 12. 8. 1914 vznik České družiny, která se stala součástí ruského vojska a měla pomáhat rozbit rakousko-uherskou monarchii.

Mužstvo České družiny tvořilo cca 500 družiníků, kteří působili na frontě v malých výzvědných skupinách jako součást ruské carské armády. Už v roce 1916 byla družina tak početná, že se z ní stal Československý střelecký pluk a posléze Československá střelecká brigáda.

Svěcení praporu a přísaha České družiny 28. září (11. října) 1914 na Sofijském náměstí v Kyjevě.

Československá střelecká brigáda se vyznamenala během bitvy u Zborova 2. 7. 1917. Legionáři tehdy zajali na 4 200 vojáků, ukořistili 15 děl a desítky kulometů. Brigáda

ztratila během bitvy přibližně 200 mužů a tisíc jich bylo zraněno. Podrobné zprávy o úspěchu u Zborova přinesly i krajané noviny *Slavia ve svém čísle z 6. 7. 1917*. Po bitvě u Zborova zrušila ruská Prozatímní vláda omezení při vytváření československých jednotek. 9. 1. 1917 tak vznikl československý sbor v Rusku a o dva roky později bylo 7. 1. 1919 vytvořeno Československé vojsko na Rusi, které se již stalo součástí Československé armády.

Dělostřelectvo v boji na úseku čs. brigády u Zborova 2. července 1917

Téměř souběžně s vytvořením České družiny vstoupili do armády i **krajané ve Francii**. Na začátku 1. světové války žilo ve Francii přibližně 10 000 Čechů a Slováků, jedna pětina z nich přímo v Paříži. Řada z nich chtěla aktivně přispět ke vzniku samostatného státu. Své služby mohli nabídnout francouzské armádě prostřednictvím vstupu do Cizinecké legie. Odvod dobrovolníků do Cizinecké legie proběhl v pařížské Invalidovně 22. 8. 1914 a už 31. 8. 1914 vznikla v rámci Cizinecké legie rota Nazdar. Své jméno rota získala podle sokolského pozdravu „Na zdar“, kterým se její členové jako aktivní sokolové zdravili.

Skupina českých dobrovolníků před odjezdem z Paříže do Bayonnu dne 23. srpna 1914 - budoucí Rota Nazdar

Rota měl 250 příslušníků, více než polovina z nich zemřela či byla zraněna během bitvy u Arrasu v květnu 1915. Vzhledem k vysokým ztrátám tak byla rota Nazdar po bitvě rozpuštěna a přeživší přešli k jiným jednotkám. Skutečná armáda se pak začala ve Francii formovat až od konce roku 1917, kdy do země přijely dva transporty legionářů z Rus-

ka a přišli Čechoslováci ze srbského a rumunského zajetí a dobrovolníci sloužící v srbské armádě.

Odlisným způsobem byly budovány **legie v Itálii**. Zde se o jejich založení zasloužilo české zajatecké hnutí, oficiálně je italská vláda uznala až v dubnu 1918. Do té doby byly české jednotky roztroušené v rámci italské armády.

Úspěchy legií v Rusku, například právě u Zborova, ale i jejich zdárná nasazení na italské a francouzské frontě, výrazně povzbudily ochotu západních velmocí uznat československé vojsko za spojenecké a ČSNR jako zárodek vlády budoucího Československa. Dne 29. června 1918 Francie, 9. srpna Velká Británie a 2. září USA uznaly ČSNR přímo jako provizorní vládu. To umožnilo, aby se rada přeměnila 14. října 1918 v tzv. prozatímní československou vládu.

V meziválečném období se téma československých legií a jejich příspěvku v boji o samostatný stát objevilo v tisku mnohokrát a v různých podobách. V Národní digitální knihovně najdete např. vzpomínky F. V. Krejčího U sibiřské armády, knihu Zborov Jaroslava Papouška, obrázkovou kroniku V boj mapující československé revoluční hnutí v Itálii 1915–1918

Fotografie pocházejí z knihy: MEDEK, Rudolf, ed. K vítězné svobodě 1914–1918–1928. Překlad R. Bonnaud. V Praze: Péči a nákladem Památníku Odboje, 1928. s. 17, 77, 262.

Knih Tajemství úplňků byla pokřtěna v Klementinu

Lucie Sommerová, foto: Eva Hodíková

Kmotří knihy - Eva Decastelo, Martin Kocanda, generální ředitel NK ČR, Jana Doležalová a Tomáš Salomon, generální ředitel České spořitelny.

V Zrcadlové kapli Klementina byla slavnostně pokřtěna kniha Tajemství úplňků. Autory jsou žáci 5. A ZŠ Petřiny-sever, kteří ve svém díle zavedou čtenáře nejen na procházku do pražských ulic, ale i na výlet do minulosti. Hlavními hrdiny příběhu jsou školáci, zakletí do různých soch a sousoší v Praze. Aby prokletí zlomili, musí zjistit, jakou osobnost představuje socha, v níž jsou uvězněni. Napovědět může okolí, které mohou očima sochy pozorovat. Důležitou indicíjí je i návrat do života „jejich“ osobnosti

– barevný tunel do minulosti se otevírá vždy při úplňku.

Kniha vznikla díky projektu Abeceda peněz, který realizuje Česká spořitelna, a podpoře Národní knihovny ČR. Vydalo ji nakladatelství Olympia a k dostání je v síti knihkupectví Knihy Dobrovský. Výtěžek z prodeje zajistí tříde společný výlet do Legolandu a zbytek poputuje nemocnému chlapci Hynkovi, kterého 5. A podporuje již několik let.

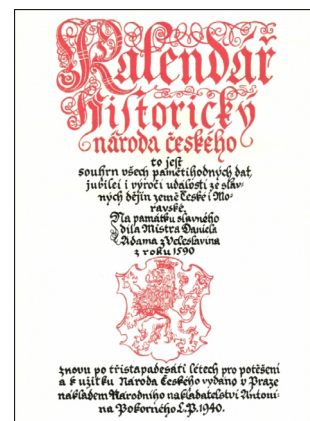
Historické události z let končících osmičkou v Kalendáři historickém Daniela Adama z Veleslavína ve vydání z roku 1940

Výběr událostí zaznamenaných k měsícům červenec a srpen

Hana Vajnerová

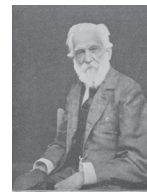
Titulní list Historického kalendáře

3. července

L. P. 1378 datována jest **listina soukeníků rychnovských**, třetí to listina psaná jazykem českým.

L. P. 1908 zemřel ve Slavětíně u Loun český malíř **Jan Nowopacký**. Počátkům malířství se učil u svého otce, chudého tkalce, potom studoval na Akademii ve Vídni. R. 1848 přišel do Prahy a odtud podnikal malířské cesty po Čechách i po Evropě. Nowopacký je jedním z nejvýznačnějších českých krajinářů; prostý půvab rodného kraje dovedl v kresbě i malbě zachytit stejně svěže jako barvitě scenérie z Itálie a Balkánu. R. 1862 se stal učitelem kreslení ve vévodské rodině Koburg, později vyučoval kreslení i korunního prince Rudolfa a posléze byl kustodem císařské galerie ve Vídni.

8. července

L. P. 1788 podlé **nového pořádku hrdečních práv** všechny šibenice, planýřové, trdice, šatlavy housličky, na kancelářích bití, místa popravná všude zdvižena a zrušena byla; jakož i nad vodou visící košové, kteříž za panování císaře a krále Rudolfa II. léta 1590 za trest pekařům, jenž byli v pečení chleba přečinili, zřízení byli. Také byla zrušena na Staroměstském rynku klec železná, již arcikníže Ferdinand, tehdejší místodržící v království českém pro cizoložníky a hanebné nevěstky r. 1551 postaviti

kázal. A aby žádný hospodářský úředník sám osobně poddaného nesoudil, a své vůle nad ním provést nemohl, ustanoveni byli justiciárové v krajích a městech, práv a politických věcí povědomí by se poddaným žádných překážek a nátisků nečinilo, jakž se od mnoha let dalo.

17. července

L. P. 1828 se narodil v Praze český malíř **Quido Mánes**, syn Antonína Mánesa a mladší bratr Josefa Mánesa. Od nejtělejšího dětství kreslil nejraději koně, vojáky a bitevní scény, jimž zůstal věren i jako žák Rubenův na pražské Akademii. Válečné scény byly následovány poklidnějšími komposicemi, z nichž proslulostí došla zejména „Pout' svatojánská“ z r. 1853. Genrové obrázky, plné humoru a satiry, disponovaly Mánesa pro velikou ilustrační práci, jakou mu poskytl Cervantesův Don Quijote, na němž pracoval spolu s Karlem Purkyněm. Quido Mánes je autorem několika obrázků k Babičce Boženy Němcové a lidových scén z života pražského i venkovského.

20. července

L. P. 1938 zemřel v Praze český sochař, medailér a rytec skla **Josef Drahoňovský**. Narozen 27. března 1877 ve Volavci u Turnova, byl žákem brusířské školy v Turnově a Um. prům. školy v Praze, na níž se později stal profesorem. Pracoval pro arch. Hilberta při velechrámu svatovítském, pro který navrhl četné ozdoby ve stylu gotickém, a posléze přilnul ke glyptice, v níž vytvořil samostatný sloh vrcholného posvěcení uměleckého. V uměleckém vývoji českého skla znamená jméno Drahoňovského kapitolu novou a samostatnou. Největší jeho prací je Svatováclavská váza z r. 1929. Ze sochařských prací Drahoňovského jmenujeme mramor *Vinobraní a spánek*, bronzy *Píseň našich hor*, *Rybář s delfínem* či památník *Růže Tetínské* ve Sv. Janě pod Skalou.

25. července

L. P. 1648 vojska švédská se přibližovala k Praze a o půlnoci dosáhl Königsmark Břevnova. Císařský důstojník Arnošt Ottovalský, jenž se dal najmouti do švédských služeb, vedl vojska k hlavnímu městu.

26. července

L. P. 1648 na den sv. Anny, po druhé hodině z půlnoci polovičního orloje, Arnošt z Ottovaldu, nalezna nedbale hlídanou mezeru v hradbách hradčanských poblíže

klášteřa kapucínů, provedl tudý přední voj tisíce švédských střelců, obsadil bránu Strahovskou a otevřel ji. **Švédská vojska zmocnila se pak celé Malé Strany** a obléhala Staré i Nové Město, které se však samo hájilo až do uzavření míru vestfálského. Za tuto službu byl Ottovalský bohatě obdařen od královny Kristiny Švédské a dostalo se mu predikátu „ze Strittbergu“. Obležení nenaplnilo očekávání exulantů, ale připravilo Prahu o poklady sbírek Rudolfových.

31. července

L. P. 1788 podle uvedení **nového trestu 12 osob** ve Vídni, rovněž i v Praze, veřejně ulice metlo. Pak stál na lešení jistý hedvábník, maje na sobě zavěšenou tabulku s tímto nápisem: „Podvodník, an falešně veksle a obligací psal.“

2. srpna

L. P. 1058 umřela **Judith, aneb Jitka, Břetislava I., krále českého manželka**. Ta, když jí syn její kníže Spytihněv s jinými cizinci z země vypověděl, navzdor jemu vdala se podruhé za krále Petra z Uher vyhnaného. Pochována v klášteře na Louce pod Znojmem, pak z rozkazu Spytihněvova do Prahy převezena a k manželu svému prvnímu, s nímž 24 let v manželství byla a 5 synů, Spytihněva, Vratislava, Kunráda, Ottu a Jaromíra mu porodila, v kostele sv. Víta přiložena.

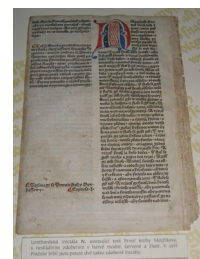

L. P. 1848 se narodil v Zásmukách skladatel **František Kmoch**. Od povolání učitelského přešel k výhradní službě české hudbě a písni, stal se zakladatelem a prvním kapelníkem sokolské hudby kolínské. Kmoch upravil množství lidových písní do rytmu pochodu, čímž na ně upozornil široké vrstvy národa.

8. srpna

L. P. 1488 dotištěna byla v Praze **první česká Biblí Svatá (Bible pražská)**, jež vyšla nákladem Jana Pytlíka, Severina Kramáře, Jana od Čápuvův a Matěje od Bílého Iva. Byl to první velký český tisk po plzeňské *Kronice trojanské* a první úplná edice *Písem Svatých Starého i Nového Zákona*, za níž po roce již následovala ilustrovaná *Biblí Kutnohorská* a potom r. 1506 slavná *Biblí Benátská*. Text je převzat ze psaných husitských biblí věku XV.

11. srpna

L. P. 1878 se narodil český historik umění **Zdeněk Wirth**. Po filosofickém doktorátě se stal úředníkem Um. prům. musea, později přešel do služeb ministerstva školství. Věnoval zajímavé práce zapomínaným oblastem českého umění a památkám. S Ant. Matějčkem vypracoval přehledné dílo *Česká architektura 1800–1920*, sestavil nádherné obrazové dílo *Praha v obraze pěti století* a redigoval sborník *Jak rostla Praha*.

12. srpna

L. P. 1928 zemřel v Moravské Ostravě český hudební skladatel **Leoš Janáček**. Byl po dlouhá léta učitelem hudby a ředitelem varhanické školy v Brně. Psal díla theoretická a skládal mužské sbory na motivy moravských písní a teprv později se dočkal slávy, již mu přinesl triumf opery *Její pastorkyňa*. Operu tuto, slohu před tím v Čechách neslýchaného, tvořil Janáček v letech 1896–1903, avšak teprve v r. 1916 pražské její provedení postavilo Janáčka rázem mezi přední skladatele.

23. srpna

L. P. 1338 Pražané Většího Města pražského koupili k obecné potřebě domu radního dům se dvorem někdy Wolflina z Kamene, měštěnána pražského, ležící na rohu ryňku pražského proti domu Johlina Jakuba, aby v něm přísežní a konšelové pře a věci obecní každého času vedle potřeby jednání a uvažování mohli. Tato koupě i schválení její listem krále Jana z 18. září téhož roku, jest datem vzniku Staroměstské radnice.

26. srpna

L. P. 1278 v pátek po sv. Bartoloměji **Přemysl Ottagar II., král český**, slavný a až do toho času vítězný bojovník, silný obhájce a rozmnožitel vlasti i jazyka svého, svedl bitvu s císařem Rudolfem na poli Nidersprung, aneb Marchfeld řečeném. A tu skrže zradu svých hejtmanů, zvláště nějakého Miloty z Dědic, kterýž měl pod správou svou lid moravský (a jehož otce král před tím u věži umoril), **přemožen a statečně bojuje, zamordován**. Zbraslavská kronika dokládá, že jat byl a proti cti a právu královskému rychle zabit. Po smrti jeho císař Rudolf zemi rakouskou s jinými, jichž král Ottagar přes 22 let v držení byl, dokonce od Čechů odtrhl a synům svým v léno dal. Tím způsobem Rakousy na dům Habšpurský připadly.

Zveme vás**Alamode / aneb / Jak udělat dojem
Móda a společenské zvyky na přelomu
17. a 18. století****22. 6. – 8. 9. / po-so: 10.00–18.00****Galerie Klementinum****Mariánské náměstí 190/5, vchod B2**Vstupné: 100 Kč. Více informací na www.nkp.cz.

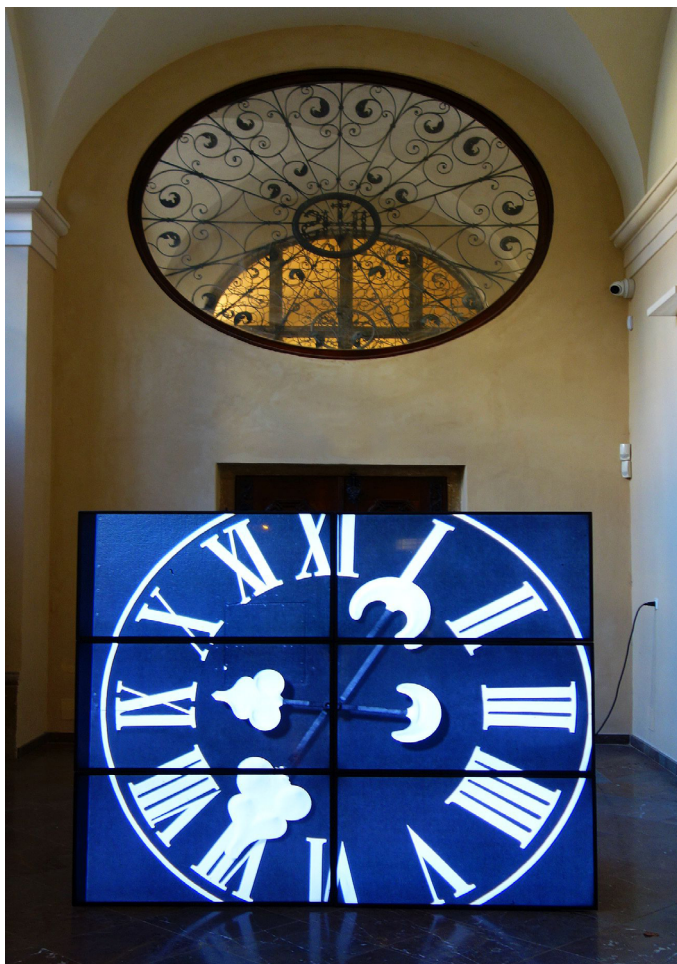
Výstava barokních kostýmů a masek seznamuje návštěvníky s ideálem krásy tehdejší epochy a poodhaluje rafinovanou eleganci a jemnou smyslnost tehdejší módy. Vystavené kostýmy doplňují originální, ručně vyrobené masky, používané pro různé společenské slavnosti. Výstava je komentována autorem /kurátorem/ výstavy, který seznámí návštěvníky poučnou a zábavnou formou nejen s vystavenými exponáty, ale též se širšími společenskými souvislostmi a jejich vztahem k současnosti.

Festival m3 / Art in Space**8. 6.-30. 9. 2018****vstupní prostor, hlavní vchod A**www.festivalm3.cz**Bez názvu (věžní hodiny), 2018
Hynek Alt**

Potichu tikající hodiny, zdánlivě jasně vymezuující pole bez prostoru pro chybu, alespoň do chvíle, než začnete zpochybňovat to, co je dané.

Synchronizace času je činnost, kterou obvykle považujeme za samozřejmou. Naše milovaná technologická zařízení sama přepínají mezi standardním a letním časem nebo z našeho domovského časového pásma do cizího, aniž bychom si toho všimli, tedy alespoň do chvíle, než se nám v náramkových hodinkách (které většinou nosíme hlavně na ozdobu) vybijí baterie a na okamžik nám připomene umělost a zároveň všudypřítomnost tohoto systému. Hynek Alt těží z potenciálu skrytého v drobných

poruchách, posunech a odchylkách hodin, které se rodí z technických nedokonalostí – a ve společnosti ztročené stálým růstem produktivity prostřednictvím optimalizace představují mrzutost, jež by se však zároveň mohla stát klíčem k osvobození.

Přesunem skutečných věžních hodin Klementina nejen do přízemí vedle veřejné studovny, ale také do 3D renderu generovaného v reálném čase dochází ke zpochybnění konceptu synchronizovaného času jako společenského konstrukturu určujícího naši rovnováhu mezi životem a prací. Jeho zbytečnost a křehkost jsou dále zdůrazňovány chvilkovým, stále dokola obnovovaným obrazem.

Čas v Klementinu

Potřeba seřídít si čas je stará jako lidstvo samo. Čas se seřizoval podle různých autorit – Slunce, zvuku kostelních zvonů, mávání praporem, střílením z děla, znělkou v rádiu. V poslední době se nejčastěji využívají družicové a počítačové signály.

Málokdo z turistů, kteří navštíví Klementinum a vystoupají až na ochoz Astronomické věže, si však uvědomí, že historické doklady synchronizace času lze nalézt i zde a že Klementinum významnou měrou přispělo k jejímu rozvoji. Na zdech klementinských nádvoří a dokonce i na Astronomické věži se dochovaly celkem patnáctery sluneční hodiny různého typu, které patří k nejstarším v Praze. Uvnitř Astronomické věže je další zařízení, které využívá sluneční svit k určování času – Meridiánová síň. Místnost se v poledne promění v camera obscura, otvorem ve zdi do ní prochází sluneční paprsek, který se promítá jako sluneční kotouček na napjatou strunu. V okamžiku, kdy struna obraz Slunce přesně přepůlí, je právě sluneční poledne. Toto zařízení se využívalo k ohlašování poledne nejprve mávnutím praporem z ochozu, později střelbou z děla. Podle tohoto času se seřizovaly nejen hodiny v Praze, ale řídila se jím i železniční doprava v západní části Rakouska-Uherska. Dnes můžeme oba druhy časomíry – sluneční hodiny a Meridiánovou síň (tu ovšem pouze v době, kdy je Slunce na obloze nejvýše) – využít k porovnání rozdílů mezi časem na našich hodinkách a časem, který nám odměřuje příroda prostřednictvím Slunce. Nebo jen můžeme obdivovat znalosti, um a preciznost našich předchůdců.

